

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

Oslo 23.04.2012

HØRINGSUTTALELSE FRA FORBUNDET MOT RUSGIFT ANG. ALTERNATIVE REAKSJONER FOR MINDRE ALVORLIGE NARKOTIKALOVBRUDD.

Det vises til høringsbrev av 19.januar 2012.

Det framgår av høringsnotatet at bakgrunnen for forslagene er en oppfølging av Stoltenbergutvalgets forslag nr. 3 og 4.

Vi vil derfor gjenta hva vår reaksjon til disse forslagene var:

”3. Tilby avtaler om oppfølging som alternativ til påtale og anmerkning i strafferegisteret.

Politiet har allerede i dag adgang til å gi påtaleunntatelse på vilkår, for personer som eksperimenterer med bruk av narkotika. Forbundet Mot Rusgift er enige med Stoltenbergutvalget i at dette bør blir en hovedreaksjon for førstegangsovertredere. På dette stadiet er det ikke snakk om avhengighet, og behandling er ikke et alternativ. En viktig forutsetning for at dette skal fungere, er etter vårt syn at bruk og besittelse av narkotika fortsatt skal være forbudt og straffbart. Straffbarhet kan gi politi og andre hjelpeinstanser et redskap for å sette inn tiltak overfor grupper eller enkeltpersoner i risikozonen, med sikte på å forhindre et brudd med vedkommendes nettverk og sosiale miljø, før avviket er så markant at en gjenforening/tilbakeføring blir vanskelig.

Det bør for øvrig bemerkes at Sosialtjenestelovens og Barnevernslovens tvangshjemler overfor stoffavhengige i Norge på ingen måte egner seg til inngrep på et tidlig stadium i en stoffbrukerkarriere, det tidspunktet da et tvangsinnngrep ifølge forskning ville ha størst effekt. Strafferettslige tiltak er derfor vanligvis de eneste mulige tiltak som kan sette grenser på et tidlig nok tidspunkt i en begynnende stoffbrukerkarriere.

FMR tror imidlertid ikke dette nødvendigvis bør skje under en nemndsordning, slik utvalget framhever. Se neste punkt.

4. Etablere tverrfaglige nemnder som vurderer tiltak for personer som pågripes for bruk og besittelse av narkotika.

Forbundet Mot Rusgift tror ikke en nemndsordning, slik den fungerer i Portugal, vil være noen god løsning i Norge. Selv om nemndene til en viss grad kan fungere som vurderingsinstanser for behandlingstrengende, skjer det etter vårt syn for lite når det gjelder brukere, innehavere og omsettere av små kvanta narkotika. FMR ønsker derfor å holde fast på et system, hvor politiet har ansvaret for å håndheve loven også på

narkotikaområdet. FMR vil understreke at de presseoppslag som har forekommet i norske aviser omkring systemet i Portugal har vært til dels villedende og har fremmet et for optimistisk bilde av situasjonen. Reportasjer i tidsskriftet Mot Rusgiftⁱ, og i en nylig utkommet rapport fra SERAFⁱⁱ fremmer et mer objektivt bilde av situasjonen i Portugal.

Det bør for øvrig bemerkes at Norge tidligere hadde politisk sammensatte nemnder som arbeidet på dette feltet (edruskapsnemnder), og at disse ble avskaffet på 80-tallet, bl.a. av hensyn til integrering i felles systemer som skulle gjelde for alle kategorier av sosialklienter og pasienter, og at det ikke var ønskelig med noen særomsorg for visse typer problemer. FMR syns ikke utvalget i sin rapport tar tilstrekkelig hensyn til dette perspektivet.

Når det er sagt, bør man se på om de vurderingsinstansene vi har i Norge i dag, fastlegene, sosialtjenesten/NAV i kommunene og ruspoliklinikkene og lignende for spesialisthelsetjenesten, kan lære noe av nemndene i Portugal når det gjelder å håndtere henvendelser/henvisninger raskere enn i dag. Det vil her dreie seg om ressurser.

Til en viss grad kan man sammenligne nemndsordningen i Portugal med Drug Court-systemet man finner i andre land, og kanskje også med det ”Narkotikaprogram med domstolskontroll” som er under utprøving i Oslo og Bergen. Erfaring synes å vise at man lykkes best med de yngste klientene. FMR går inn for å utvide dette forsøket til et fast tiltak over hele landet, og vil målrette det mot en yngre og ikke så kriminelt belastet målgruppe.”

På bakgrunn av dette er FMR svært tilfreds med at høringsnotatet ”Alternative reaksjoner for mindre alvorlige narkotikalovbrudd” tar utgangspunkt i at en legalisering ikke er aktuelt når en snakker om alternative reaksjoner, og at en heller ikke skiller mellom ”lette” og ”tunge” narkotiske stoffer. Etter FMRs mening er cannabis det illegale stoffet som er mest undervurdert og som de fleste begynner med. Det er derfor nødvendig å være konsekvent i reaksjonen også overfor dette stoffet.

Det framgår for øvrig at alkohol ikke inngår blant de stoffene det skal reageres mot. Dette er forståelig, i og med at alkohol er en lovlig rusgift. Den er imidlertid ikke lovlig for ungdom under 18 år, og den inngår regelmessig i den problematikken som målgruppen for de foreslåtte tiltakene har. Alkohol vil også ofte være årsaken til at vilkårene om å holde seg borte fra narkotika brytes. Vi mener derfor det også er grunn til å nevne avhold fra alkohol som et mulig særvilkår.

Forbundet Mot Rusgift er enig i at en bør benytte andre strafferettslige reaksjoner enn bøter for å kunne påvirke brukere av illegale rusgifter i positiv retning, og at de bør tilbys hjelpetiltak heller enn generelle straffetiltak. Men da må narkotikabrukeren selv være villig til å inngå en avtale med myndighetene om å avslutte narkotikabruken. I motsatt fall må den generelle straffen komme til anvendelse. Det eksisterer en rekke strafferettslige reaksjoner allerede i dag, som med fordel kan anvendes i langt høyere grad, det gjelder så vel Straffegjennomføringslovens §12, Narkotikaprogram med domstolskontroll og, for mindre alvorlige lovbrudd, påtaleunntatelse på vilkår, ungdomskontrakter osv. For lovbrytere med

middels tung narkotikaproblematikk kan kanskje også soning med fotlenke/kombinert med opplæring eller arbeid være et alternativ.

Vi er likevel positive til arbeidsgruppens forslag om å opprette to nye særreaksjoner innenfor strafferettssystemet, nemlig motivasjonssamtaler og/eller intervensjonsprogram som betingelse for påtaleunntatelse.

Reaksjonen motivasjonssamtale er tenkt forbeholdt narkotikalovbrytere uten umiddelbar fare for å utvikle avhengighet. Det antas at denne målgruppen i større grad enn mer langtkomne rusgiftavhengige har mindre erfaring med de negative virkningene av narkotika, slik at motivasjonen for å slutte med stoff kanskje ikke er på topp. I tillegg vil politiet vanligvis ikke komme i kontakt med novisene innenfor narkotikabruken, slik at en må forvente at de gruppene denne reaksjonen er tenkt for kanskje har mer omfattende stofferfaring enn høringsnotatet forutsetter. Straffetrusselen må derfor være tydelig, og den alternative særreaksjonen inneholde mer enn en til tre samtaler, slik høringsnotatet foreslår. En kombinasjon av motivasjonssamtaler og kontrolltiltak over en tidsperiode som er like lang eller lenger enn en eventuell ordinær straffedom med prøvetid kan være det tiltaket som skal til for å berge personen i saken ut av stoffmiljø og en uheldig karriereutvikling. Ved brudd må straffetrusselen aktualiseres, selv om vi mener det bør vurderes individuelt om det er hensiktsmessig å gi vedkommende en eller flere nye sjanser. Dette har en også god erfaring med i noen politidistrikter hvor vilkårene for påtaleunntatelse for eksempel kan være urinprøver, samtaler med helsesøster eller politi, deltakelse i skolegang eller arbeidstrening over en tidsperiode på kanskje to år.

Vi er også i utgangspunktet positive til forslaget om "stormøte". Det er imidlertid ikke åpenbart hvor forankringen for dette skal ligge. Konfliktrådet er ment å være et meglingsorgan mellom skadevolder og fornærmet. I saker med bruk og besittelse av narkotika er det ikke like lett å se hvem den fornærmede part skulle være, selv om pårørende og mange i omgivelsene etter hvert kan bli berørt. Etter vår mening kan en konfliktrådstillknytning være med på å utvane en ordening som i utgangspunktet ikke er et straffegjennomføringstiltak, men en meglingsinstans.

Det er også mange instanser som skal koordineres i en oppfølgingsgruppe rundt hver enkelt stoffbruker. De fleste av dem vil antakelig befinne seg på kommunalt nivå. Det vil da være lettere å koordinere disse dersom forankringen også befinner seg på kommunalt nivå. Vi mener det vil være mulig å tenke forankring enten i politirådene eller i SLT/SALTO-ordningen, som også er utviklet i mange kommuner. Kommunale barnevernsansatte, tilknyttet politistasjonene, kan kanskje inngå i en koordinatorrolle. Erfaringene fra en slik organisering er ganske gode i Oslo. Kommunen skal også ha rutiner for å samhandle med spesialisthelsetjenesten, noe som kan være aktuelt i en del tilfeller.

Forbundet Mot Rusgift er enig med arbeidsgruppen i at det ikke bør være noen øvre aldersgrense for intervensjonsprogrammet, men ser at den mest aktuelle målgruppen er unge og unge voksne. En bør være oppmerksom på at et stort antall unge debuterer på illegale rusgifter etter fylte 20 år.

Forbundet Mot Rusgift vil understreke at vi ikke har stor tro på at disse nye særreaksjonene skal ha stor forebyggende effekt, med mindre de også blir fulgt av ressurser til oppfølging og kontrolltiltak. Vi vil også peke på at slike reaksjoner vil ha størst effekt dersom de blir iverksatt umiddelbart, slik at det ikke går lang tid mellom oppdagelse og reaksjon. Dette betinger igjen at det ikke er lange ventetider til ulike tiltak, for eksempel barnevernstiltak, botiltak i kommunen eller spesialisthelsetjenestetilbud, der dette er aktuelt.

Med hilsen
Forbundet Mot Rusgift

Knut T. Reinås
forbundsleder

ⁱ "Avkriminalisering i Portugal – påvirket den narkotikasituasjonen?" Mot Rusgift nr. 3-4/2010
<http://fmr.no/avkriminalisering-i-portugal-paavirket-den-narkotika-situasjonen.4904810-182881.html>

ⁱⁱ Helge Waal, Linn Gjersing, Thomas Clausen: "Open drug scenes and overdose mortality – what to do?" SERAF rapport nr 1/2011. <http://www.med.uio.no/klinmed/forskning/sentre/seraf/publikasjoner/rapporter/2011/nedlastinger/seraf-rapport-1-2011-open-drug-scenes-and-overdose-mortality%E2%80%93what-to-do.pdf>